

Ahmet GÖKDEMİR (Ed.)

İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Eğitim ve Öğretimi (Sorunlar-Çözümler-Yöntemler)

İstanbul: Ravza Yayınları, 2019, I. Baskı, 231 sayfa. ISBN 978-605-80211-3-6

■ İhsan SÜTŞURUP*

Yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'in indirildiği günden itibaren ta'lim ve tedrisine büyük önem verilmiş, bu faaliyetler gerek bireysel çalışmalar gerekse çeşitli kurumlar vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Hz. Peygamber'in ilk inen âyetle beraber başlatmış olduğu bu ilmî faaliyet dönemsel olarak daralmalar yaşasa da dört halife, Emevî, Abbâsî, Selçuklu ve Osmanlı Devletleri; daha sonrasında Cumhuriyet döneminde devam etmiş, en nihayetinde akademik alanda da yerini almıştır. Bu tedris faaliyeti ülkemizde kurumsal olarak yüksek din öğretim kurumları (ilahiyat ve İslami ilimler fakülteleri), Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı birimler ve Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılmaktadır. Söz konusu kurumlardaki eğitim faaliyetinin içeriği çeşitli akademik çalışmalar vesilesiyle gündeme gelmekte ve bu konuyla alakalı birçok yayın yapılmaktadır. Ülkemizde özellikle yüksek din öğretim kurumlarının yüklenmiş olduğu misyon dolayısıyla bu kurumlardaki Kur'ân eğitiminin ilmî seviyede tartışılıp sorunlarının tespit edilmesi ve bunların çözümlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda tanıtımını yapacağımız kitapta Kur'an eğitim ve öğretimine dair sorunlar, çözümler ve yöntemler İlahiyat ve İslami İlimler fakülteleri özelinde dile getirilmiştir.

Eser, Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Ahmet Gökdemir'in editörlüğünde, aynı alanda çalışma yapan dokuz akademisyenin katkılarıyla hazırlanmıştır. Çalışmada, örgün ve lisans tamamlama (İLİTAM) programlarında ders esnasında karşılaşılan sorunlar ve bunların çözümlerine dair kitap bölümleri yer almaktadır. İlahiyat ve İslami İlimler fakültelerinin ülkemizde Kur'ân-ı Kerîm öğreticisi yetiştiren en önemli kurumlardan birisi olması sebebiyle çalışma,

* Arş. Gör. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Kur'ân-ı Kerim Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı. E-Posta: ihсан.sutsurup@ikcu.edu.tr ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5757-6447>.

söz konusu kurumların alandaki sorunlarının tespit edilip çözüm önerileri sunulması ve yapılacak eğitimin nasıl olması gerektiğine dair öneriler getirmesi sebebiyle, önem arz etmektedir. Bizzat alanda görev yapan akademisyenler tarafından hazırlanan bu eser sorunları ortaya koyması ve bunlara çözüm önerileri sunması yanında ilk olması özelliğiyle de dikkat çekmektedir.

Kitapta yüksek din öğretim kurumlarındaki Kur'ân Okuma ve Tecvid derslerinde karşılaşılan ya da karşılaşılması muhtemel problemler ve konuyla ilgili çözüm önerileri yer almaktadır. Müstakil 9 bölümden oluşan çalışmada başlıklar şu şekildedir:

- Kur'ân Okuma ve Tecvid Derslerinde Karşılaşılan Problemler.
- İlahiyat Lisans Tamamlama (İLİTAM) Programlarında Kur'ân-ı Kerîm Dersleri.
- Kur'ân-ı Kerîm Derslerinin Koro Halinde Okutulması Üzerine Bir Değerlendirme.
- Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Tecvid Dersi Sınavlarının Ölçme ve Değerlendirilmesine Yönelik Bir Teklif.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Tecvid Dersi Müfredâtının Talebe Başarısı Üzerinde Etkisine Dair Bir Değerlendirme.
- Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Tecvid Dersi Bağlamında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.
- Ana Dili Arapça Olmayanlara Verilen Kur'ân-ı Kerîm Eğitiminde Eğitimin Aşamalandırılmasının Önemi ve Ezbere Katkısı.
- Kur'ân-ı Kerîm Eğitiminde Harflerin Sıfatlarından Uygulamalı Olarak Yararlanma Üzerine Bir Yöntem Denemesi.
- Kur Sistemine Dayalı Kur'ân-ı Kerîm Eğitimi Üzerine Bir Deneme: Yöntem-Analiz-Teklif.

"Kur'an Okuma ve Tecvid Derslerinde Karşılaşılan Problemler (Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)" isimli bölüm, Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Ahmet Gökdemir tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, kısa bir giriş bölümünün ardından Kur'an Okuma ve Tecvid Derslerinde Karşılaşılan Problemler adlı bir başlık açmış ve bu başlık altında şu konuları incelemiştir: Sınıfların kalabalık, derse ayrılan sürenin de kısıtlı olması, Kur'an der-

sinin hocaların bir kısmı tarafından önemsenmemesi, Kur'an dersi verecek hoca sayısının yetersiz olması sebebiyle bu derse başka alanlardan hocaların girmesi, vize veya finallerde hocalar arasındaki değerlendirmelere yönelik uyumsuzluk sonucunda talebenin hocalara olumsuz bakışı, ilahiyat ve İslami ilimler fakültele-
rinin öğretmenlik için bir basamak olarak görülmesi sebebiyle öğrencinin Kur'an dersini çok fazla gerekli görmemesi, ezberlerin alımında karşılaşılan problemler, kurumlar arasında müfredat ve ders işlenişindeki birlikteliğin oluşmaması, dersin profesyonelce işlenmesi açısından yeterli teknolojik donanıma sahip olunmaması ve daha önce yanlış Kur'an eğitimi alan talebelerin yanlışlarını düzeltmede karşılan problemlerdir. Gökdemir, sonuç bölümünde bu çalışmada özellikle daha önce görev yaptığı Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi özelindeki sorunlara değinmiş olsa da yaşanan bu sorunların tüm kurumlar için geçerli olduğunu belirtmiş ve konuyla alakalı özellikle; dersin fiziki ortamının uygunsuzluğu ile öğretici, süre ve teknolojik donanım yetersizliği konularına dikkat çekmiştir.

"İlahiyat Lisans Tamamlama (İLİTAM) Programlarında Kur'an-ı Kerim Dersleri (Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)" isimli ikinci bölüm, adı geçen üniversitede Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Yaşar Akaslan tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, giriş bölümünde uzaktan eğitimin tarihçesini anlatmış ve yükseköğretim düzeyinde kamu yönetimi, iktisat, işletme, tarih, Türk dili ve edebiyatı, sosyoloji, felsefe ve nihayetinde ilahiyat gibi alanlarda açık öğretim ve uzaktan eğitim programlarının yer aldığını ifade etmiştir. Uzaktan eğitimin tarihine detaylı bir şekilde değinen yazar ilk olarak "İLİTAM Programları" adlı başlığı incelemiştir. Türkiye'de ilk defa 2005 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde faaliyete geçen bu program daha sonra Sakarya, Atatürk, İstanbul, İnönü, Ondokuz Mayıs, Dokuz Eylül, Cumhuriyet, Dicle ve Fırat Üniversitelerinde öğrenci almaya başlamıştır. Akaslan, İLİTAM programında Kur'an-ı Kerim müfredatı, derslerin işlenişi ve sınav şekli gibi konulara temas ettikten sonra yaşanan sorunları detaylı bir şekilde dile getirmiş, sonuç ve öneriler başlığıyla çalışmasını tamamlamıştır.

"Kur'an-ı Kerim Derslerinin Koro Halinde Okutulması Üzerine Bir Değerlendirme" isimli bölüm, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Osman Bayraktutan tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, giriş bölümünün ardından toplu/koro halinde Kur'an öğretiminin avantajlarından bahsetmiş; zamanı doğru ve verimli kullanmak suretiyle utangaçlığın ve hata yapma korkusunun ortadan

kaldırılması, ders dışı durum ve davranışların önüne geçilmesi ile Kur'an okuma esnasında öğrenci tarafından meydana gelen bu sıkıntıların giderilmesinin gerekliliğine temas etmiştir. Tecvidli ve güzel okuma, Kur'an eğitiminde vakf ve ibtidâ kurallarını doğru yapma, öğretmen-öğrenci ilişkileri, birlik ruhu ve uyum, geri dönüt gibi açılardan koro çalışmasının faydalarından bahsetmiştir.

"Kur'an-ı Kerim Okuma ve Tecvid Dersi Sınavlarının Ölçme ve Değerlendirilmesine Yönelik Bir Teklif: Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Örneği" isimli bölüm, Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Murat Akkuş tarafından yazılmıştır. Bu bölümde yazar, Kur'an okuma ve tecvid dersi sınavlarının ölçme ve değerlendirilmesi hususunda öncelikli olarak zaman, mekân ve öğretim elemanı yetersizliği gibi konulara değinmiş ve bu dersin değerlendirilmesiyle alakalı yüzüne okuma, ezber ve tecvid bilgilerinin puanlanması gibi hususlar üzerinde durmuştur.

"Kur'an-ı Kerim ve Tecvid Dersi Müfredatının Talebe Başarısı Üzerinde Etkisine Dair Bir Değerlendirme (Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)" isimli bölüm, aynı üniversitede Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Kadir Taşpınar tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, kısa bir giriş bölümünün ardından ilgili konuyu öğrencinin başarısını olumsuz yönde etkileyen faktörler ve Kur'an dersi müfredatının öğrenci başarısına etkisi olmak üzere iki ana başlık altında incelemiştir. İlk başlıkta, imam-hatip liselerindeki Kur'an dersi müfredatı ve bu müfredatın uygulanabilirlik sorunu, diğer liselerden mezun olan öğrencilerin ilahiyat ve İslami ilimler fakültelerini tercih etmeleri ve bu oranın giderek artması, tercihlerde İslami ilimleri tahsil etme gayesinden ziyade atanma kolaylığının ve aile yönlendirmesinin ön planda olması, bu fakültele ayrılan kontenjandan dolayı öğrenci sayısının çokluğu ve buna bağlı olarak sınıfların kalabalık oluşu ve ders saatlerinin yetersizliği gibi konulara değinmiştir. Kur'an dersi müfredatının öğrenci başarısına etkisi başlığı altında ise Kur'an-ı Kerim Okuma ve Tecvid dersi müfredatı, bu müfredatın yüzüne, ezber ve tecvid kısmında uygulanışı ile başarı odaklı değerlendirilmesi gibi alt başlıkları tablolarla da destekleyerek açıklamıştır.

"Kur'an-ı Kerim Okuma ve Tecvid Dersi Bağlamında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri" isimli bölüm, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Recep Koyuncu tarafından yazılmıştır. Yazar, bu bölümde ilgili konuyu dış (öğrenci ve öğretici açısından) ve iç (dersin içeriği açısından) unsur olmak üzere iki

ana başlıkta incelemiş, akabinde harflerin seslendirilmesine, mahreç ve sıfatlarının uygulanmasına yönelik önerilerle yüzüne okuma, tilavet usulleri gibi hususları zikredip bölümü sona erdirmiştir.

“Ana Dili Arapça Olmayanlara Verilen Kur’ân-ı Kerim Eğitiminde Eğitimin Aşamalandırılmasının Önemi ve Ezbere Katkısı” isimli bölüm, Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Mehmet Sami Yıldız tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde Kur’an’ı düzgün okuma ve kolay ezberleme yöntemi ana başlığı altında zihni hazırlık, öğretici, öğrenci ve ailesinin işin ehemmiyeti noktasından bilinçlendirilmesi, Kur’an-ı doğru okuma noktasında fiili hazırlık ve bunların katkısıyla ezber melekesinin kazandırılması gibi konulara temas edilmiştir.

“Kur’ân-ı Kerim Eğitiminde Harflerin Sıfatlarından Uygulamalı Olarak Yararlanma Üzerine Bir Yöntem Denemesi” isimli bölüm, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kur’ân-ı Kerim Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Mustafa Kılıç tarafından hazırlanmıştır. Yazar, bölüme tecvidi detaylı bir şekilde tarif ederek başlamış ve harflerin sıfatlarından bahsederek birbirine zıt olan sıfatları beş grup halinde örnekler vererek ele almıştır.

“Kur Sistemine Dayalı Kur’ân-ı Kerim Eğitimi Üzerine Bir Deneme: Yöntem-Analiz-Teklif” isimli bölüm, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kur’ân-ı Kerim Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı öğretim görevlisi Dr. Süleyman Yıldız tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, bu bölümde programın amacı ve gerekçesi, kur sisteminin mahiyeti ve uygulanma biçimini anlattıktan sonra ders dönemine göre olması gereken kur sayısından bahsetmiştir. Bu bilgilerden sonra ilgili kurlarda takip edilmesi gereken müfredat konusunu detaylı bir şekilde ele alan yazar, örnek bir ders işleniş seyrinin nasıl olacağıyla alakalı bilgi vermiş, sonuç ve önerilerle çalışmasını tamamlamıştır.

Tanıtımını yaptığımız bu kitap, ülkemizdeki yüksek din öğretim kurumlarındaki “Kur’ân Okuma ve Tecvid” derslerinde kalitenin artırılması amacıyla hazırlanmıştır. Eser, ilahiyat ve İslami ilimler fakültelerindeki “Kur’ân Okuma ve Tecvid” derslerine dair sorunları; bunların çözümüne yönelik önerileri ve farklı teknikleri ihtiva etmesi açısından önem taşımaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla daha önce bu konuyla alakalı sınırlı sayıda makale yazılmış olsa da, bahsi geçen konuları farklı yönleriyle ayrıntılı bir şekilde ele alan başka bir eser bulunmamaktadır. Kitapta eğitim-öğretime yönelik sorunlar üzerinde durulurken “Kur’ân Okuma ve

Tecvid" derslerinin günümüzde uygulanan metotlarının incelenmeye tabi tutulduğu; sorunlara örneklem grupları üzerinden değinilirken, çözüm önerilerinde genel bir yaklaşımın sergilendiği görülmektedir. Esasen kitabı hazırlayan akademisyenler "Kur'ân-ı Kerîm ve Tecvid" derslerinde bizzat şahit oldukları sorunları, kendi üniversiteleri özelinde dile getirmiş olsalar da bahsi geçen problemlerin ülkemizde tüm yüksek din öğretimi kurumlarında yaşanabilecek hususlar olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak bu çalışmanın verilerinden hareket edildiğinde, en büyük problemin öğrencilerin Kur'ân-ı Kerîm dersine gereken önemi vermemeleri olduğu anlaşılmaktadır. Buna ek olarak; genel hatlarıyla dersin işleneceği fiziki ortamın uygunsuzluğu, öğretici, süre ve teknolojik donanım yetersizliği gibi sorunlara da dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla alanında ilk olması, konuları ana ve alt kategoriler çerçevesinde ele alması, en önemlisi de sorunlara çözüm odaklı öneriler sunması gibi özellikleriyle eser; bu alanda çalışma yapan, eğitim alan, öğreticilik görevini üstlenen ve politika geliştiren tüm araştırmacılara faydalı olacaktır.